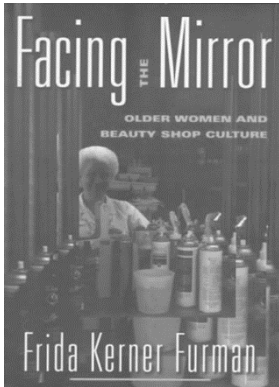

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณลักษณ์ เมียนเกิด¹

Assistant Professor Wannalak Miankerd, Ph.D.²

Facing the Mirror :

Older Women and Beauty Shop Culture

ผู้เขียน: Frida Kerner Furman

สำนักพิมพ์ : Routledge New York., U.S.A

ปีที่พิมพ์ : ค.ศ.1997

จำนวนหน้า : 218 หน้า

"Facing the Mirror : Older Women and Beauty Shop Culture"

เป็นงานเขียนทางด้านชาติพันธุ์วรรณาของ Frida Kerner Furman ซึ่งตีพิมพ์ในปี 1997 จากสำนักพิมพ์ Routledge งานเขียนนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความสวยงามของหญิงชาวยิวส์สูงอายุ (Jewish women) เนื้อหาในหนังสือมี 5 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 women's Territory: Community and the Ethic of Care at Julie's International Salon

บทที่ 2 The Witch in the Mirror: Feminine Beauty and Its Imperatives

บทที่ 3 "What's My Alternative?": Aging and Its Challenges

บทที่ 4 "The Cheese Stands Alone": Women in Relation to Work, Caring, and the Family และ

บทที่ 5 Energetic Anger: An Invitation to Resistance

¹ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Lecture at Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

E-mail : wannalakm@hotmail.com

เรื่อง Facing the Mirror : Older Women and Beauty Shop Culture ของ Furman โดดเด่นในวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษา และยิ่งมีความน่าสนใจเมื่อเธอใช้ความเป็นคนใน คือ ความเป็นลูกหลานชาวยิวส์ และเป็นลูกค้าของร้าน Julie's International Salon มาก่อน จึงได้ขออนุญาตเจ้าของร้าน คือ Julie เพื่อศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณาในร้านเสริมสวยของ Julie โดย Julie ตอบตกลงอย่างยินดี แม้จะไม่เข้าใจการศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณา เธอก็สนับสนุนโครงการนี้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยแนะนำให้ Furman รู้จักกับลูกค้าของเธออย่างกระตือรือร้น โดย Furman เน้นการพูดคุยใน “สิ่ง/ประเด็น” ที่ผู้หญิงสูงอายุเป็นอยู่ โดยคนในร้านเสริมสวยพูดคุยประเด็นที่ Furman ศึกษาอย่างเต็มใจ Furman ใช้เวลา 8 เดือน เพื่อศึกษาชีวิตของผู้หญิงสูงอายุชาวยิวส์ ทั้งนี้เธอใช้วิธีการแบบสหวิทยาการในงานสนาม ได้แก่ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา วิชาที่ว่าด้วยความสูงอายุ (gerontology) การสื่อสารมวลชน ศาสนา และสตรีศึกษา เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ดำเนินการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้หญิงในหลากหลายวิธี เช่น การสนทนา (conversations) กลุ่มอภิปราย (group discussions) การพูดคุยกับช่างเสริมสวย การแบ่งปันอาหารเป็นครั้งคราว Furman ไม่ได้จดบันทึกในระหว่างที่สนทนา เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดความแปลกแยกในกระบวนการดำเนินการ ดังนั้น จึงจดบันทึกในกระดาษแผ่นเล็กๆ อย่างสั้นๆ ในขณะที่เข้าห้องน้ำของร้าน และพิมพ์บันทึกย่อจากความทรงจำของตนเอง เมื่อเกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น Julie, ช่างเสริมสวย และผู้หญิงสูงอายุลูกค้าของร้านอนุญาตให้ Furman ถามคำถามที่เฉพาะเจาะจงซึ่งมีความสำคัญในการศึกษานี้ รวมทั้งการสัมภาษณ์ที่บ้านของผู้หญิงสูงอายุ จำนวน 20 คน ผู้หญิงสูงอายุมีช่วงอายุระหว่าง 55- 86 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ 73.5 ปี การสัมภาษณ์คนเหล่านี้ ใช้เวลาประมาณ 2 - 4 ชั่วโมง โดยใช้เทปบันทึกเสียงและถอดเทปในภายหลัง โดยช่วงเวลาในการสัมภาษณ์ที่ยาวนานเกิดขึ้นระหว่างอาหารกลางวัน เวล่าน้ำชา หรือระหว่างทำอาหารของผู้หญิงสูงอายุ

นอกจากนี้ วิธีการศึกษาที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การใช้ภาพถ่ายเป็นเครื่องมือ/สื่อกลางในการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผู้หญิงสูงอายุแต่ละคน ทั้งในอดีต

และปัจจุบัน ดังกรณีที่ Furman ถ่ายภาพมาให้ผู้หญิงสูงอายุดู และให้ผู้สูงอายุที่ร่วมในการศึกษาได้สะท้อนตัวเองจากภาพถ่ายนั้น เป็นต้น

สรุปเนื้อเรื่องโดยรวม

“Julie’s International Salon” เป็นร้านเสริมสวยที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่ง ถือเป็นศูนย์กลางของการรวมตัวของผู้หญิงสูงอายุกลุ่มหนึ่งที่ปรารถนาให้ร้านเสริมสวยเปรียบเสมือนสมาคม หรือสถานที่พบปะกันอย่างต่อเนื่อง โดยลูกค้าสูงอายุที่มาใช้บริการกล่าวว่า “... ร้านเสริมสวยเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต เหมือนกับร้านขายของชำ” ซึ่งนัยของคำกล่าวนี้ คือ มุมมองต่อร้านเสริมสวยเป็นสถานที่เล็กๆ แต่สำคัญกับชีวิต เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้

เหตุผลที่ร้านเสริมสวยนี้มีคำว่า “International” เนื่องจากมีความเป็นนานาชาติ เริ่มต้นจากเจ้าของและลูกจ้างของร้านมีหลายเชื้อชาติ โดย Julie เจ้าของร้านเป็นคนเกาหลี ช่างเสริมสวยชื่อ Verena เป็นคนเยอรมัน, Helen เป็นคนกรีก, Svetlana เป็นคนรัสเซีย, Victoria เป็นคนกรีก, Karen เป็นคนอเมริกา ลูกค้าของร้านส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงสูงอายุชาววิสต์ อยู่ในชนชั้นกลาง มีอายุ 55 ถึง 86 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 73.5 ปี จุดเด่นของลูกค้า คือ ชาววิสต์รุ่นที่ 2 ซึ่งพ่อ แม่อพยพเข้ามาในอเมริกาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ผู้หญิงสูงอายุที่ปรากฏในงานศึกษานี้มีแนวโน้มว่าจะได้รับอิทธิพลความเป็นอเมริกันจนเรียกได้ว่ามีความเป็นอเมริกันอยู่มาก

เหตุผลที่ผู้หญิงสูงอายุชาววิสต์มาใช้บริการที่ Julie’s International Salon คือ การทำสิ่งที่ทำให้ตัวเองดูดี เพื่อสามีของพวกเธอ แต่มีบางรายที่สามีบอกให้ไปร้านเสริมสวย เนื่องจากเห็นภรรยาทำงานบ้านหนัก จึงอยากให้ภรรยาให้รางวัลแก่ตัวเองบ้าง นอกจากนี้เหตุผลที่หญิงสูงอายุมาที่ร้านก็เพื่อ “ให้ดูทันสมัย” “ให้ดูเหมาะสม” ผู้หญิงสูงอายุบางคนกล่าวว่า “ที่ไปร้านเพราะผมของพวกเธอจัดทรงยาก” บางคนกล่าวว่า “ช่างทำผมทำงานได้ดี” หรือตั้งใจบริการ ซึ่งถือว่าช่างทำผมมีอิทธิตต่อการมาใช้บริการที่ร้าน ไม่เพียงช่างทำผมที่ใส่ใจให้ลูกค้ามาใช้บริการ เจ้าของร้านอย่าง Julie ก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงสูงอายุชาววิสต์อยากมาใช้บริการที่ร้าน เนื่องจากเธอเป็นคนอบอุ่นและเรียบร้อย ดังที่ลูกค้าให้ข้อมูลว่า “เธอเป็นผู้หญิงที่ใจดี สุภาพ” เป็น “ผู้หญิงที่

อ่อนหวาน” “ทำงานหนัก” “เป็นผู้หญิงที่ดี” “เป็นคนดี” “เป็นมิตร” มีผู้หญิงสูงอายุคนหนึ่งบอก Furman ว่า “Julie เป็นคนดีมาก ๆ ฉันรู้สึกว่ามีหัวใจของชาวฮิวส์” เนื่องจากให้ความเอาใจใส่และเข้าอกเข้าใจลูกค้าสูงอายุชาวฮิวส์เป็นอย่างดี ทว่าเป้าหมายสูงสุดของผู้หญิงสูงอายุที่มาที่ร้านนี้ คือ ความต้องการมีตัวตนในพื้นที่ต่างๆ ในสังคมผ่านการแสดงออกถึงความสวยงามที่เป็นไปอย่างเหมาะสมกับวัยของพวกเธอ

ลูกค้าสูงอายุมาที่ร้านของ Julie หลายวิธีเช่นขับรถของตนเองมาที่ร้าน บางคนสามิ หรือบุตรหลาน หรือเพื่อนมาส่ง มีบ้างเล็กน้อยที่เดินมาจากบ้าน ยังมีผู้สูงอายุหญิงบางคนที่นั่งรถแท็กซี่ ไซรลเซ็น หรือมีเครื่องพยุงเดินโดยมาพร้อมกับเพื่อนร่วมทาง เมื่อผู้หญิงสูงอายุต่างๆ มาถึงร้าน กิจกรรมหลัก คือ การแต่งผม การทำเล็บ โดยใช้เงินประมาณ 80-100 ดอลลาร์ต่อเดือน แต่กิจกรรมอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการพบปะในแต่ละครั้งระหว่างผู้หญิงสูงอายุชาวฮิวส์ และ Julie รวมทั้งช่างเสริมสวยในร้าน โดยมีกิจกรรมของการพูดคุย รับประทานอาหาร โดยลูกค้ารายหนึ่งให้ข้อมูลว่า วันพฤหัสบดีจะนำอาหารไปให้ทุกคนทานที่ร้านจัดแต่งทรงผม เล่นไพ่ร่วมกัน การพูดคุยกันของผู้หญิงสูงอายุเป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในครอบครัว การดูแลสมาชิกในครอบครัวทั้งในยามปกติและยามเจ็บป่วย

ผู้หญิงสูงอายุชาวฮิวส์มีทัศนะร้านของ Julie ว่า “เป็นร้านที่สะดวกสบาย มีความหลากหลายของผู้คนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ-สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ทั้งนี้เนื่องจากช่างเสริมสวยเป็นคนที่มาจากหลายประเทศ ร้านของ Julie จึงเป็นร้านเสริมสวยนานาชาติ ซึ่งแตกต่างจากร้านอื่นๆ) นอกจากนี้ มีการกล่าวว่า ร้านของ Julie “... เหมือนครอบครัวที่สองสำหรับผู้หญิงหลายๆ คน” การมาที่ร้านทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกว่าตัวเองดูดีขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ทำผม ทำเล็บเสร็จแล้วรู้สึกว่าตัวเองดูดีขึ้น ไม่เขย หรือมีความทันสมัย หากในกระบวนการในการเสริมสวยทั้งทรงผม และทำเล็บเกิดความเจ็บปวดบ้าง ก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติที่ต้องทน และถือว่าเป็นราคา/ต้นทุนที่ทำให้ “สวย” ก่อนจะปรากฏตัวต่อหน้าคนอื่น

นอกเหนือจากการฉายภาพฉากของร้านจัดแต่งทรงผมที่มีความโดดเด่นแล้ว ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมิติหญิงชายของลูกค้าของ Julie’s International Salon นั้นก็มี

ความน่าสนใจ ความเป็นหญิงสูงอายุซึ่งมีบทบาทเป็นลูกสาว ภรรยา และแม่ ซึ่งถูกคาดหวังจากสังคมว่าต้องเป็นผู้ที่ดูแลครอบครัว อยู่ในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ในบ้าน ถูกตอกย้ำจากรากฐานของการแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงชาย ความเป็นผู้หญิงจึงต้องทำงานบ้าน พื้นที่ในครอบครัวเป็นพื้นที่ของผู้หญิง และพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ของผู้ชาย Furman กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า การแบ่งพื้นที่ระหว่างชายและหญิงในมุมมองของเธอ คือ ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าในพื้นที่สาธารณะ ในขณะที่ผู้หญิงควบคุมโลกในพื้นที่ส่วนตัว/บ้านและครอบครัว การแบ่งงานกันทำแบบดั้งเดิม ในศตวรรษที่ 19 ของชาวอเมริกันเป็นที่รับรู้ว่ามีกระบวนการทัศนในการมองโลกแบบคู่ตรงข้าม โดยยังคงยืนอยู่ในมิติบทบาททางเพศสภาพ ในความแตกต่างจากวัฒนธรรมชาวยิวสเปนุโรปตะวันออก แต่ทว่าการแบ่งโลกออกเป็น 2 ส่วน ก็ไม่ได้ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันจริงๆ ตั้งแต่สถานะที่เกิดขึ้น กิจกรรมของผู้ชายมีมากกว่าผู้หญิง ในสังคมอเมริกันจึงให้คุณค่าโลกในบ้านและครอบครัวน้อยมากเมื่อเทียบกับการทำงานนอกบ้าน การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้รับการยกย่องมากกว่า เพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างนี้ Furman พบข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้หญิงที่ถูกสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง และสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้หญิงถูกลดคุณค่า ดังกรณีการที่ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน ดูแลสมาชิกในครอบครัว ทำอาหาร ซ่อมสิ่งของเครื่องใช้ ทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น แต่สิ่งที่วิพากษ์วิจารณ์มาทั้งหมดดูจะไร้ผล เนื่องจากผู้หญิงแสดงถึงการยินยอมที่จะถูกลดคุณค่าอันเนื่องมาจากความพอใจของสามี ทำให้แนวคิดเรื่องอำนาจระหว่างชายและหญิงไม่ใช่สาระสำคัญของผู้หญิงที่ถูกสัมภาษณ์

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือประเด็นความงามกับผู้หญิง แม้จะเป็นหญิงสูงอายุก็ยังคงให้ความสำคัญกับการดูแลตัวเอง และการดูแลตัวเองให้ “สวยงาม” “ดูดี” ทำให้เกิดการย้อนคิดว่าทำไมผู้หญิงสูงอายุจึงปรารถนาการดูดี และสิ่งเหล่านี้สำคัญต่อตัวผู้สูงอายุอย่างไร ทั้งนี้ คำตอบที่พบคือการทำให้ตนเองสวยงามดูดีนั้นเพื่อความ “มั่นคงของตัวเอง” “เพิ่มความดูดี” เป็นการบำบัด (ทางจิตใจ) ดังถ้อยคำของหญิงสูงอายุที่ว่า “ถ้าทรงผมดูเหมาะสมจะรู้สึกดี” อาจเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้หญิงสูงอายุรู้สึกกว่าพวกเราน่าดึงดูดใจ” เมื่อผู้หญิงอธิบายเหตุผล พบว่ามีประเด็นสำคัญ 2 ประการที่แฝงในคำตอบ คือ ลักษณะของผู้หญิงเป็นวัตถุ (object) ประการที่สอง คือ การเปิดเผยมุมมองเกี่ยวกับความ

ทะนงตน (vanity) ในมิติที่มองผู้หญิงในฐานะที่เป็นวัตถุ เมื่อความสวยงามผูกโยงกับความเป็นผู้หญิงที่ต้องดูดี การถูกจับต้อง การได้รับคำกล่าวชื่นชมเยินยอตัวผู้สูงอายุหญิง เช่น “คุณเป็นคนสวย” หรือ การชื่นชมความสวยงามของภรรยาต่อหน้าสามีเป็นสิ่งสร้างความภาคภูมิใจแก่สามี ถือเป็นแบบฉบับทางวัฒนธรรมของผู้ชายเองที่มองผู้หญิงในฐานะเป็นวัตถุแห่งความปรารถนา ผู้หญิงพร้อมที่จะถูกจับจ้อง ถูกสังเกต ประเมินค่าบนฐานการปรากฏกายของเธอทางวัตถุแห่งความปรารถนา จึงทำให้ผู้หญิงสูงอายุเรียนรู้การทำตัวให้น่าดึงดูดใจ เพื่อให้ตัวเองเป็นที่น่าปรารถนาของสามี คนรัก หรือเพื่อนของพวกเธอ จากการเป็นวัตถุแห่งการจับจ้องก่อให้เกิดความทะนงตน หมายถึง การที่ผู้หญิงสูงอายุต้องการให้บุคคลรอบข้างภาคภูมิใจ ถือเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะยอมรับมาตรฐานต่างๆ ที่ทำให้คนอื่น ๆ รู้สึกพอใจ เริ่มจากสามีซึ่งเป็นคนที่ใกล้ชิด ในฐานะภรรยาจะทำอะไรที่จะไม่ทำให้สามีผิดหวังหรือเบื่อหน่ายจึงต้องทำตัวให้ดูดี ต้องทันสมัย การดูดีและทันสมัย และคนรอบข้างภูมิใจและชื่นชมในความเป็นภรรยา แม่ และเพื่อนที่สวยงาม นำไปสู่ความภูมิใจในตัวเองของผู้หญิงสูงอายุชาวฮิสpanicในท้ายที่สุด

ตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างความสวยงามและความเป็นผู้หญิง คือ เครื่องสำอาง ดังที่ Furman กล่าวว่า การแพร่หลายของแฟชั่นความงามนั้นเริ่มต้นจากผมไปถึงเสื้อผ้า เครื่องสำอาง ภาพลักษณ์ของผู้หญิงปรากฏชัดเจนเพิ่มขึ้นอย่างมากจากการนำเสนอของนางแบบ การโฆษณา โทรทัศน์ และมิวสิควิดีโอ เรียกว่า อุตสาหกรรมความงาม ความต้องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดูดีขึ้น กลายเป็นความสำเร็จทางการเงินอย่างมหาศาลในระบบทุนนิยม ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จึงเกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมขึ้น แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปแต่บรรทัดฐานความเป็นผู้หญิงไม่ได้เปลี่ยนแปลง จะแตกต่างในแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น เช่น การแบ่งประเภททรงผม สีผม ความยาว และสไตล์ของผมที่หลากหลาย ดังจะเห็นได้ในศตวรรษที่ 20 มินิตยสาร Vogue ซึ่งเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลกับความสวยของผู้หญิง จุดยืนที่ผู้หญิงให้ความสำคัญเพื่อให้ดูน่าดึงดูดใจ แม้จะได้รับอิทธิพลจากค่านิยมความสวยงาม และกระแสบริโภคนิยมทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ไม่ยอมแก่ ไม่อยากดูตกยุค ไม่อยากให้อีกจ้องมองอย่างเหยียดหยาม จึงตกอยู่ในวิถีของวัฒนธรรมบริโภคนิยม และเป็นที่มาของประเด็นเรื่องศีลธรรมที่ Furman นำเสนอไว้เกี่ยวกับ

ร่างกายที่ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ โดยผ่านกิจกรรมที่ Furman ออกแบบให้มีการถ่ายภาพของผู้หญิงสูงอายุในปัจจุบันและนำภาพเก่าๆ มาเปรียบเทียบ ผู้หญิงสูงอายุได้พูดถึงเกี่ยวกับตัวเองในอดีต ทำให้ได้ยิน “เสียง” ของการสะท้อนตัวเองของผู้หญิงสูงอายุอย่างหลากหลาย บางรายบอกว่า “ตัวเธอน่าเกลียดจัง!” แล้ววิจารณ์ตัวเองว่าน่าเกลียดอย่างไร เช่น จมูกโต ทรงผมน่าเกลียด ปาก คี๊ดน่ากลัว หรือตั้งคำถามว่าทำไมคงถึงเป็นอย่างนี้เป็นต้น ทำให้เห็นว่าผู้หญิงสูงอายุรู้สึกกับตัวเองอย่างไร และพิจารณาตัวเองในอดีตและปัจจุบันอย่างไร การทำให้ตัวเองดูดีจึงเป็นที่ปรารถนาไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุหญิงเท่านั้นแต่เป็นกับผู้คนรอบๆ ตัวด้วยเท่ากับการเป็นการตอกย้ำการไม่ยอมจำนนต่อธรรมชาติของความชราภาพนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงหลายคนที่ศึกษานั้น ปฏิเสธที่จะทำศัลยกรรม เพราะมันมีอันตรายที่กระทบต่อร่างกายของพวกเธอ อย่างน้อยที่สุดผู้หญิงเหล่านี้มีความตระหนักเกี่ยวกับความผู้สูงอายุอยู่บ้าง

สิ่งที่เห็นในงานเขียนนี้ คือ วิธีการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุอย่างเลวร้าย คือ การไม่เคารพ ไม่ให้เกียรติ เห็นว่าความชราเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ แต่ที่ร้าน Julie’s International Salon กลับต่อต้านปฏิบัติด้วยการกดขี่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกฝัง/ตรึงอยู่ในวิถีทางที่ผู้สูงอายุหญิงดำรงอยู่ นอกจากนี้ ยังไม่มีสภาวะที่ทำให้ผู้หญิงสูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเอง คุณค่า ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่ทำให้ตนเองเท่าเทียมกับคนอื่นๆ ในสังคม

ยิ่งไปกว่านั้น Furman ยังสร้างกระบวนการที่เรียกว่า “การพูดคุยระหว่างแม่และลูก” (ลูกสาว) เมื่อผู้หญิงเหล่านี้มาพูดคุยกันทำให้เกิดความรู้สึกชื่นชมแม่ สะท้อนความเป็นแม่ของผู้หญิงสูงอายุและผู้สูงอายุในช่วงสุดท้ายของชีวิตที่ได้รับการยกย่องในฐานะตัวแบบของผู้สูงอายุไปสู่ผู้หญิงที่อ่อนวัยกว่า ซึ่ง Furman เห็นว่า สิ่งนี้อาจทำให้บางคนเกิดแรงบันดาลใจหรือเป็นตัวแทนการให้ความหมาย และเปลี่ยนท่าทีของสาธารณชนที่รังเกียจ และไม่นิยมชมชอบเป็นการให้คุณค่าแก่ผู้หญิงที่มีบทบาทเป็นแม่ และความสูงอายุของพวกเธอ Furman ถือว่าสิ่งที่เป็นการพูดคุยระหว่างแม่และลูกเป็น “พิธีกรรม” ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงมีโอกาสสะท้อนคุณค่าของตัวเอง Furman กล่าวว่า การทำพิธีกรรมนี้ทำให้ผู้หญิงสูงอายุได้เรียนรู้ว่ามีทางเลือกที่นำไปสู่การมีพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ของผู้หญิงเพื่อทำให้มีความกล้าในการเผชิญกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

วิพากษ์

งานเขียนของ Frida Kerner Furman เรื่อง Facing the Mirror: Older Women and Beauty Shop Culture เป็นงานเขียนที่เน้นการศึกษาชาวฮิวส์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีนักวิชาการในชาติตะวันตกส่วนหนึ่งให้ความสนใจ ทว่า เรื่อง Facing the Mirror เป็นงานที่ถูกนำเสนอในมุมมองของคนในคนหนึ่ง เนื่องจากตัว Furman เอง ก็เป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มหลานชาวฮิวส์ การเรียบเรียงงานของ Furman เป็นไปอย่างงดงาม สามารถทำให้ผู้อ่านได้เห็นฉากร้านจัดแต่งทรงผม Julie's International Salon ซึ่งเป็นร้านในละแวกบ้านของผู้หญิงสูงอายุชาวฮิวส์ เห็นบรรยากาศของชุมชนตามธรรมชาติของผู้หญิงที่เป็นลูกค้า แม้จะเป็นหญิงสูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีการอธิบายในประเด็นทางวัฒนธรรมของผู้หญิง การเอื้ออาทร การเป็นลูก ภรรยา และความเป็นแม่ การสร้างสรรค์ระหว่างเพื่อน และความสวยงามของผู้หญิงได้อย่างมีชีวิตชีวา

วิธีวิทยาจากงานเขียนมีการผสมผสานวิธีการหลายลักษณะ ทั้งในเชิงสาขาวิชาที่เป็นสหวิทยา สามารถทำให้พิจารณาประเด็นในการวิเคราะห์ วิพากษ์ได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นมิติของสังคมวิทยา มานุษยวิทยา วิชาที่ว่าด้วยความสูงอายุ (gerontology) การสื่อสารมวลชน ศาสนา และสตรีศึกษา สาขาวิชาดังกล่าวเป็นสิ่งที่ Furman มีความเชี่ยวชาญและสนใจเป็นพิเศษ ทั้งนี้ การผสมผสานในเชิงของสหสาขาวิชา จะไม่มีความหมายหากไม่มีวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลที่เหมาะสม Furman ใช้ทั้งการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม และเป็นการแสวงหาความรู้แบบเป็นธรรมชาติมาก นอกจากนี้ การวิเคราะห์ของ Furman สามารถวางโครงเรื่องที่มีลักษณะจุลภาค ให้สามารถก้าวสู่ระดับมหภาคได้ นั่นคือ ทำให้เราเห็นว่าร้านจัดแต่งทรงผม “Julie's International Salon” นั้นแม้จะศึกษาในชุมชนหนึ่ง แต่สามารถนำไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจ/อุตสาหกรรมความงามในสังคมทุนนิยม รวมทั้งในกระแสบริโภคนิยม ซึ่งคนทุกคนในสังคมล้วนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น เราจึงเข้าถึงประสบการณ์ของผู้หญิงสูงอายุชาวฮิวส์ได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้งานชิ้นนี้น่าสนใจในวิธีวิทยาที่สามารถช่วยให้การหาคำตอบในโจทย์ที่ Furman สนใจมีความสมบูรณ์มากที่สุดงานหนึ่ง

งานด้านชาติพันธุ์วรรณานี้ มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้หญิงสูงอายุ ที่ไม่เคยถูกนำเสนอมาก่อน ซึ่ง Furman พยายามสะท้อนถึงการดำเนินชีวิตของผู้หญิงสูงอายุเหล่านั้น แม้จะมีงานด้านสตรีนิยมศึกษาผู้หญิงสูงอายุขาวยิวส์อยู่เป็นจำนวนพอสมควร แต่ยังไม่เคยมีใครศึกษาในบริบทของร้านเสริมสวยมาก่อน Furman เน้นไปที่ความหมายและประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกายของผู้หญิงสูงอายุขาวยิวส์ ซึ่งยังคงปรารถนาความเป็นหนุ่มสาวภายใต้สังคมที่ชายเป็นใหญ่ โดยเห็นจากการยังคงดูแลร่างกาย แม้ว่าผู้หญิงสูงอายุจะมีทัศนคติต่อร่างกายที่เสื่อมลง สุขุมรอบคอบมีมากขึ้น แต่การมีผมหยอก และบางครั้งเกิดความเจ็บป่วย มีรอยเหี่ยวย่น และน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นก็จะเห็นความอ่อนแอ เมื่อสภาพร่างกายของผู้หญิงสูงอายุ ถูกปรับเปลี่ยนให้ยังคงความสวยงามของผู้หญิง โดยในสังคมอเมริกาต้องการความเป็นหนุ่มสาว การมีรูปร่างสะอิดสะเอ้ง มีความคล่องแคล่ว สิ่งนี้ทำให้ Furman ค้นพบว่าการศึกษาและงานเขียนเกี่ยวกับร่างกายถูกนำเสนอให้เห็นถึงประสบการณ์ภายในบริบทที่สัมพันธ์ในเชิงอำนาจ ทั้งชายและหญิง หนุ่มสาวและผู้สูงอายุ ขาวยิวส์และไม่ใช่ขาวยิวส์ ซึ่งร่างกายของผู้หญิงขาวยิวส์ถูกให้ความหมายในเชิงวัฒนธรรม ทำให้เห็นว่ามุมมองผู้หญิงสูงอายุขาวยิวส์ในสายตาของผู้ชาย จากคนหนุ่มสาว และจากผู้หญิงด้วยกันเอง แสดงออกซึ่งความหมายที่มีนัยสำคัญในเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ยอมรับความสูงอายุ และความเสื่อมตามวัย รวมทั้งมุมมองที่ไม่ยอมรับความสูงอายุของผู้หญิงร่วมในการศึกษา

Furman เรียนรู้เกี่ยวกับผู้หญิงและความสวยถูกตีแผ่ ผ่านการสัมภาษณ์ที่ยาวนาน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเหล่านั้นมองกลับไปที่การดำเนินชีวิตของพวกเธอ โดยใช้ภาพถ่ายของพวกเธอเองในปัจจุบันและในอดีต “กระตุ้น” ให้พรรณนาตัวพวกเธอเอง Furman ค้นพบว่าผู้หญิงเหล่านั้นอยู่ในสังคมที่อยู่นอกสายตาผู้คน โดยปฏิเสธความมีตัวตน (subjectivity) ของพวกเธอ เนื่องจากความสูงอายุ จากร่างกายที่ร่วงโรย ทำให้เกิดความอดสูและความผิดหวังเกี่ยวกับผู้สูงอายุและตัวผู้หญิงสูงอายุผ่านมุมมองพวกเธอเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นประเด็นสำคัญที่น่าสนใจในการศึกษา คือ ร่างกายของผู้หญิงสูงอายุขาวยิวส์ ซึ่งดูเผินๆ แล้วไม่ได้แตกต่างจากผู้หญิงสูงอายุชาติใดในโลก แต่การเข้าใจร่างกายของขาวยิวส์ที่ถูกนำเสนอไว้ในงานเขียนนี้ มีความแตกต่างกันใน

เชิงประสบการณ์ และความถูกต้องในการถอดรหัส การตีความจากบริบทและพื้นที่ของการปรากฏตัวของร่างกายเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม แนวคิด “ร่างกายของชาวฮิวส์” ที่ถูกนำเสนอถือเป็นประเด็นสำคัญในหนังสือเล่มนี้ สะท้อนให้เห็นปัญหาหลายประการ เช่น ร่างกายของชาวฮิวส์ทั้งชายและหญิง ถูกทำให้แตกต่างกันจากคนอื่น ๆ เทียบเท่าการที่ทั้งชายและหญิงถูกครอบงำทางวัฒนธรรม จากตำราของชาวฮิวส์แบบดั้งเดิม ซึ่งเต็มไปด้วยความแตกต่างของร่างกายสำหรับผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งต้องอธิบายกันถึงร่างกายของชาวฮิวส์เกี่ยวกับเพศสภาพและความกังวลที่พวกเขาสร้างขึ้น ซึ่งเป็นความแตกต่างสำหรับคนภายนอกและระหว่างชาวฮิวส์ด้วยกันเอง

ในงานเขียนชิ้นนี้ ยังมีสมมติฐานการวิพากษ์ทั้งในเชิงแนวคิด อัตลักษณ์ บริบททางศีลธรรม คุณค่าและความงามของผู้หญิง อำนาจและการเมือง ซึ่งควรค่าแก่นำมาอธิบาย โดยสามารถพิจารณาเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ การมีอัตลักษณ์เป็นหญิงชาวฮิวส์ ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้มีบทบาทของการดูแล ไม่ว่าจะเป็นการดูแลลูก ดูแลสามี หรือสมาชิกครอบครัวอื่น และพวกเธอเองก็มีความรู้สึกภาคภูมิใจกับบทบาทนั้น แนวคิดการดูแลและแนวคิดสตรีนิยมปรากฏเด่นชัดที่สุด และเหมาะสมเมื่อนำมาใช้ในการอธิบาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการทำหน้าที่ของลูกสาว ภรรยา แม่ ซึ่งถูกคาดหวังให้ดูแลครอบครัว ซึ่งผู้หญิงสูงอายุที่ศึกษาในงานศึกษานี้ สามารถทำบทบาทหน้าที่นี้ได้อย่างดีไม่ขาดตกบกพร่อง แม้ว่าพื้นที่ของพวกเธอจะอยู่เพียงพื้นที่ส่วนตัว หรือในบ้านของตนเอง และไม่เคยมีบทบาทสำคัญในพื้นที่สาธารณะ ถือว่าเป็นเรื่องที่ปกติธรรมดาสำหรับผู้หญิง หรือแม้กระทั่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ แม้มีบางรายที่เห็นว่าการมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะเป็นเรื่องที่ท้าทาย แต่เมื่อแต่งงานและต้องถูกจำกัดในพื้นที่ส่วนตัว หรือบ้าน/ครอบครัวนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ได้ผิดปกติใดๆ สิ่งที่น่าสังเกต คือ ผู้หญิงสูงอายุเหล่านี้ไม่ได้เรียกร้องหรือวิพากษ์ถึงการถูกกีดกันให้อยู่เพียงในบ้านเลย ทั้งนี้ อาจเป็นการแบ่งพื้นที่แยกจากกันเป็นเรื่องที่ยุติธรรมแล้ว ดังที่ Furman นำเสนอสิ่งที่ทำให้เราเห็นมุมมองความคิดของผู้หญิงสูงอายุเหล่านี้ว่าการแบ่งโลกออกเป็น 2 ส่วน (ความเป็นชาย/หญิง, พื้นที่ส่วนตัว/พื้นที่สาธารณะ) ไม่ได้ทำให้พวกเขามีความเท่าเทียมกันจริงๆ เนื่องจากการให้คุณค่ากับงานในพื้นที่ทั้ง 2 ส่วนแตกต่างกันนั่นเอง แต่ผู้หญิงกลุ่มนี้ไม่รู้สึกรับแบบนั้น

สำหรับประเด็นเรื่องศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง เนื่องจาก Furman นำเสนอความถูก/ถูกผิดจากภาพแทนความจริงของมนุษย์ผ่านร่างกายของผู้หญิงสูงอายุที่ไม่ยอมจำนนกับความเหี่ยวแห้ง ความเสื่อมตามวัยด้วยการเสริมความงาม การมีร้านเสริมความงาม กระแสความรักสวยรักงามและความเป็นหนุ่มสาว คือ การทำให้ร่างกายไม่เป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อสิ่งที่เป็นธรรมชาติ คือ ความชราเป็นเรื่องที่ถูกกละเลย ทำให้ค่านิยมในสังคมอเมริกันให้ความสำคัญกับการต่อต้านการชราภาพ (anti-aging) ธุรกิจหรืออุตสาหกรรมความงามเฟื่องฟูจนทำให้เป็นร่างกายของผู้หญิงผิดแผกไปจากความเป็นจริงมากขึ้น หรือมีผลิตภัณฑ์ความงามหลากหลายจนไม่ได้ใส่ใจกับตัวตนของผู้หญิงในสภาพที่เป็นอยู่จริง แต่กลับทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ในสังคมดิ่งลงไปสู่การทำตัวให้เหมือนผู้หญิงที่นำเสนอสินค้าตามโฆษณา จนเกิดความแปลกแยกกระหว่างความเป็นผู้หญิงกับร่างกายของตัวเอง ยิ่งตอกย้ำแบบแผนทางสังคม-วัฒนธรรมความงามในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับผู้หญิงน้อยลงไปทุกที ทำให้หญิงสูงอายุต้องใส่ใจเรื่องอายุ และร่างกายให้ยังคงความหนุ่มสาวจนลืมความเป็นตัวของตัวเอง สิ่งเหล่านี้ลดทอนคุณค่าและสถานะของผู้สูงอายุ และสิ่งที่มีอยู่ภายในของผู้หญิงสูงอายุที่มีมากกว่าความสวยงาม นั่นคือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของผู้สูงอายุหญิง ดังนั้น การเคารพและทักษะของสาธารณชนต่อผู้สูงอายุหญิง คุณค่าทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม เราต้องปลดปล่อยความรู้สึกผิดที่มองเพียงด้านที่เป็นภาพความอับอายจากความเหี่ยวแห้ง การไม่ให้ความสำคัญเสียใหม่ เพื่อให้ความเคารพเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนในวัยสูงอายุอย่างเข้าใจ จะทำให้เราเข้าใจหญิงสูงอายุได้ดีขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงสูงอายุชาวฮิวส์นี้ ได้ศึกษาผ่านร่างกายของชาวฮิวส์ ซึ่งต้องทำความเข้าใจในหลากหลายมิติ ทั้งนี้ Furman วิเคราะห์เชิงประจักษ์ว่ามีต้องทำบนพื้นฐานของการสะท้อนประสบการณ์ของผู้หญิงจากกระแสด้านมุมมองของผู้หญิงเหล่านั้น เหมือนการส่องกระจกที่ทำให้เห็นภาพลักษณ์และคุณค่าที่อยู่ภายใน ไม่เพียงสะท้อนกลับไปสู่ผู้หญิงชาวฮิวส์เอง แต่ยังส่งต่อมายังผู้คนที่อยู่ในวัฒนธรรมอื่นที่ให้ความสำคัญกับความหนุ่มสาว ความกระฉับกระเฉง และละเลยความสูงอายุ ความเป็นคน

ชาติพันธุ์อื่น ซึ่งคนเหล่านั้นมีความเป็นมนุษย์ ต้องการความเคารพ ให้ความสำคัญค่า ใน
ฐานะผู้ที่มีศักดิ์ศรีในตนเองด้วยเช่นกัน

.....